

## تحلیل گفتمان گزارش‌های شبکه‌های تلویزیونی الجزیره، العربیه، بی‌بی‌سی عربی و العالم دربارهٔ انقلاب مصر (۲۰۱۱/۱/۲۵ - ۲۰۱۲/۶/۲۴)<sup>۱</sup>

اصغر فهیمی‌فر\*

حسن بشیر\*\*، محمد فراس العضل\*\*\*

### چکیده

این پژوهش در پی کشف گفتمان گزارش‌های خبری چهار شبکه تلویزیونی الجزیره، العربیه، بی‌بی‌سی عربی و العالم درباره وقایع انقلاب مصر ۲۰۱۱ در بازه زمانی شروع انقلاب تا انتخاب محمد مرسی به ریاست جمهوری این کشور است. به همین منظور در پژوهش کنونی، از نظریه‌های بازنمایی، برجسته سازی و چارچوب سازی استفاده شده است. همچنین اطلاعات گردآوری شده با به کارگیری «روش عملیاتی تحلیل گفتمان» (پدام) تحلیل گفتمانی شده است. جامعه آماری این پژوهش، ۱۰ گزارش از هر شبکه که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته است.

نتایج تحقیق حاکی از آن است که گفتمان مشترک شبکه‌های مذکور، تأکید بر خواسته‌های مردم از جمله محاکمه مبارک و یارانش و قطع روابط با اسرائیل بوده است. اما گفتمان ویژه شبکه الجزیره بر مسالمت آمیز بودن انقلابیون و حمایت از انقلاب، گفتمان شبکه العربیه بر وجود ناامنی برای اقلیت‌ها مخصوصاً مسیحیان، عدم حمایت مردم از جنبش‌های اسلامی و ایجاد فضای دوقطبی در جامعه، گفتمان شبکه بی‌بی‌سی عربی بر کاهش انسجام ملی پس از انقلاب، دودستگی مصری‌ها بین طرفداران و مخالفان انقلاب، حمایت مردم از انقلابیون مسلمان و گفتمان شبکه

\* دانشیار دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس (نویسنده مسئول)، fahimifar@modares.ac.ir

\*\* دانشیار جامعه‌شناسی ارتباطات بین‌الملل دانشگاه امام صادق (ع)، drhbashir100@gmail.com

\*\*\* دانشجوی دکتری پژوهش هنر دانشگاه تربیت مدرس، firas1214@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۵/۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۸/۷

العالم بر درخواست مردم مصر برای برقراری مجدد روابط مصر و ایران تأکید داشت.

**کلیدواژه‌ها:** تحلیل گفتمان، مصر، شبکه الجزیره، شبکه العربیه، شبکه بی بی سی، شبکه العالم.

## ۱. مقدمه

امروزه جهان اسلام شاهد تعدادی از تحولات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و هنری است از جمله انقلاب‌های کشورهای منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا است. انقلاب مصر که در سال ۲۰۱۱ رخ داد از مهمترین این تحولات به شمار می‌رود؛ چرا که مصر در مقایسه با سایر کشورهای اسلامی از لحاظ تاریخی، سیاسی و هنری قدمت زیادی دارد. علاوه بر آن جریان‌های این انقلاب از نگاه هنری، رسانه‌ای و فرهنگی حائز اهمیت است، با توجه به اینکه رسانه‌ها در انعکاس مسائل مختلف جهانی اهمیت بسیاری دارند و در شکل‌گیری افکار عمومی مردم دخیل هستند، لذا بررسی رسانه‌های گوناگون پیرامون جریان‌های مختلف، به ویژه با توجه به اهمیت انقلاب مصر یک ضرورت به شمار می‌آید. گزارش‌های تلویزیونی یکی از مهمترین عواملی است که نقش مهمی در توصیف، تحلیل و توجیه جریان‌های مختلف انقلاب مصر داشته است. علاوه بر آن تحلیل گزارش‌های خبری تلویزیونی به طور خاص نیز حائز اهمیت می‌باشد، چرا که گزارش از بهترین روش‌های کار خبری است که به تخصص و مهارت کافی نیازمند است. در حقیقت گزارش خبری دارای عناصر زیادی است که تحلیل آن نیاز به کار و تلاش زیادی دارد.

در این مقاله چهار شبکه خبری بین‌المللی که به زبان عربی فعالیت می‌کنند و هر کدام سیاست خاصی را منعکس می‌کند مورد پژوهش قرار گرفته‌اند. شبکه‌های مزبور عبارت‌اند از: شبکه "الجزیره" که وابسته به کشور قطر و حامی تفکرات جریان اخوان المسلمین در مصر است. دوم شبکه "العربیه" که تابع عربستان سعودی است که به شدت مخالف و منتقد تفکر اخوان المسلمین است. سومین شبکه "بی بی سی عربی" وابسته به کشور انگلیس انتخاب شده است که بعنوان یک شبکه با قدمت که نگاه غربی را منتقل می‌کند، می‌باشند. در پایان چهارمین شبکه "العالم" است که وابسته به جمهوری اسلامی ایران و به عنوان حامی و پشتیبان جریان‌های آزادی و مقاومت در برابر استکبار و دخالت‌های کشورهای مثل آمریکا در مصر، انتخاب شده است.

بنابراین گزارش‌های خبری تلویزیونی از چهار شبکه مزبور انتخاب شده و با استفاده از «روش عملیاتی تحلیل گفتمان» (پدام) بررسی و تحلیل خواهد شد.

## ۲. مبانی نظری پژوهش

### نظریه برجسته سازی (Agenda Setting)

برجسته سازی نظریه‌ای است که براساس آن موضوعی به عنوان مسئله اصلی در رسانه به مخاطب عرضه می‌شود. برجسته سازی در واقع طبیعی جلوه ارزان، بزرگ‌نمایی یک یا چند رویداد در رسانه‌ها است. طبق این نظریه، رسانه‌ها به مردم نمی‌گویند چگونه فکر کنند بلکه می‌گویند راجع به چه فکر کنند (شکرخواه، ۱۳۸۱: ۸).

برجسته سازی مدعی تأثیر رسانه‌ها بر شناخت و نگرش مردم و تعیین اولویت‌های ذهنی آنان از طریق انتخاب و برجسته سازی بعضی از موضوع‌ها و رویدادها در قالب خبر و گزارش خبری است. به این معنا که رسانه‌ها با برجسته ساختن بعضی از موضوع‌ها و رویدادها، بر آگاهی و اطلاعات مردم تأثیر می‌گذارند. گرچه نمی‌توانند تعیین کنند که مردم " چگونه " بیندیشند، اما می‌توانند تعیین کنند " در باره‌ی چه " بیندیشند (مهدی‌زاده، ۱۳۹۱: ۵۸-۵۹).

برجسته سازی یعنی این اندیشه که رسانه‌های خبری با ارائه‌ی خبرها، موضوع‌هایی را که مردم درباره‌ی آنها می‌اندیشند تعیین می‌کنند. مک کامبز (Mc Combs) و دونالد شاو (D. Shaw)، اولین مطالعه‌ی سیستماتیک را در مورد فرضیه‌ی برجسته سازی در سال ۱۹۷۲ گزارش کرده‌اند. آنها در تحقیق سال ۱۹۶۸ خود بر روی دو مولفه تمرکز کردند: آگاهی و اطلاعات. آنها با مطالعه برجسته سازی در مبارزه‌ی ریاست جمهوری سال ۱۹۶۸ (ایالات متحده آمریکا)، این فرضیه را مطرح کردند که رسانه‌های جمعی برای هر مبارزه‌ی سیاسی، اولویت‌هایی را تعیین می‌کنند و بر اهمیت نگرش‌ها نسبت به موضوع‌های سیاسی اثر می‌گذارند. آنها مطالعه‌ی خود را با تمرکز بر " رأی دهندگان تصمیم نگرفته " انجام دادند؛ زیرا کسانی که هنوز تصمیم نگرفته‌اند، باید مستعدترین افراد برای آثار برجسته سازی باشند. کامبز و شاو به این نتیجه رسیدند که رسانه‌های جمعی تأثیر قابل توجهی بر آنچه که رأی‌دهندگان به عنوان موضوع‌های مهم و اساسی رقابت انتخاباتی می‌دانند، برجای می‌گذارند (سورین و تانکارد، ۱۳۸۶: ۳۲۶-۳۲۸).

به طور کلی در برجسته سازی این طور عنوان می‌شود که تکرار یک مطلب منجر به مهم جلوه یافتن و برجسته شدن آن می‌شود. هر چه یک موضوع در رسانه‌ها بیشتر تکرار شده و پوشش بیشتری بگیرد، اولویت بالاتری در ذهن عموم پیدا می‌کند و این اولویت‌های ذهنی، معیار تصمیم‌گیری مردم می‌شود. به عبارت دیگر تأثیر مفروض برای برجسته سازی، ناشی از تکرار و در دسترس بودن موضوع است (Edy & Meirick, 2007: 120).

برجسته سازی رویدادها و وقایع روزانه در عناوین اخبار مشروح خبر شبکه‌های تلویزیونی یا تبدیل شدن خبر به گزارش خبری و تفسیر، تقدم یا تأخر خبر در مشروح خبر، انواع تصاویر استفاده شده، بخش مهمی از اولویت ذهنی بینندگان را شکل می‌دهد و برای آنها انگاره سازی می‌کند.

بر اساس نظریه برجسته سازی رسانه‌ها در شکل‌دهی نوعی جهان بینی در مردم موفق هستند. آنان می‌توانند به مردم بگویند که بر روی چه موضوعی تفکر و تفحص کنند و چه موضوعی را کم تلقی کنند. در دنیایی که انباشته از اخبار و اطلاعات است، رسانه‌ها با توجه به سیاست‌های خاص به اولویت گذاری اخبار و اطلاعات روی می‌آورند و بر اساس این اولویت گذاری، اخبار را بر اساس اهمیت خودشان برجسته می‌کنند.

در مجموع می‌توان گفت که دو فرض اصلی که اساس و بنیاد اکثر پژوهش‌ها را در مورد نظریه برجسته سازی تشکیل می‌دهند عبارتند از:

۱- رسانه‌ها واقعیت را منعکس نمی‌کنند بلکه واقعیت را دستکاری کرده و به آن شکل تازه‌ای می‌دهند.

۲- تمرکز رسانه‌ها بر تعداد خاص از مسائل و موضوعات باعث می‌شود تا آن مسائل و موضوعات در نزد مخاطبان مهم جلوه کنند و در اولویت قرار گیرند.

۳- یکی از اثرات ارتباط جمعی، سوق دادن توجه‌ها به مشکلات یا مسائل معین است که این کارکرد برجسته سازی رسانه‌ها خوانده می‌شود (سورین و تانکار، ۱۳۸۶: ۳۲۴).

### ۳. نظریه چارچوب سازی (Framing theory)

برجسته سازی و چارچوب سازی در حقیقت به عنوان دو رویکرد مکمل مورد استفاده رسانه‌ها قرار می‌گیرد؛ در حقیقت برجسته سازی تعیین می‌کند که مردم به چه فکر کنند و «سپس چگونه فکر کردن را نیز در چارچوبی که از پیش ساخته و پرداخته‌اند بر آنان تحمیل

می‌کنند» (مهدیزاده، ۱۳۹۱: ۸۱). در حقیقت «هر گونه بازنمایی واقعیت، نوعی چارچوب سازی است، همانگونه که عکس گرفتن از یک صحنه نیز نوعی چارچوب سازی است. روزنامه نگاران با انتخاب واقعیت‌های مرتبط و قرار دادن آنها در زمینه‌ها و بافت‌های مناسب، چارچوب‌هایی را جهت درک و فهم وقایع برای خوانندگان خلق می‌کنند» (مهدیزاده، ۱۳۹۱: ۸۲).

«چارچوب سازی انتخاب قرار دادن شماری از وجوه واقعیت برای پرتو افکنی بر آنها و شماری دیگر برای در سایه قرار دادن آنهاست، به نحوه که در کل داستانی منسجم و موجه درباره مشکلات، علل پیدایش آنها، مضامین اخلاقی آنها و راه‌های برطرف کردنشان به وجود آید» (استریت، ۱۳۸۴: ۶۰-۶۱).

طبق الگوی شیفل (D. scheufele)، چهار فرایند چارچوب‌سازی مرتبط به هم وجود دارد: نخست، برساخت و استفاده از چارچوب‌های رسانه‌ای به وسیله روزنامه نگاری و دیگر کارکنان سازمان‌های خبری که تحت فشار منظم منابع، ارزش‌های و زوایای خبری برای گزارش رویدادها هستند. دوم، انتقال گزارش‌های خبری متناسب با چارچوب‌های رسانه‌ای به مخاطب؛ سوم، پذیرش این چارچوب‌ها به وسیله مخاطبان و چهارم عبارتست از پیامد چارچوب سازی برای نگرش‌ها، دیدگاه‌ها و رفتار مخاطبان (شیفل، ۱۹۹۹: ۱۰۶-۱۰۷؛ به نقل از مهدی‌زاده، ۱۳۹۱: ۸۲).

«رابرت انتمن (Robert Entman) (۱۹۹۳) تاکید کرد که چارچوب‌ها برای جلب توجه افراد به برخی عناصر و توجه نکردن به برخی عناصر دیگر به کار می‌روند. او همچنین بر این باور است که شیوه چارچوب گذاری یک موضوع باید مشخص کند مردم چگونه می‌توانند موضوعی را درک و ارزیابی کنند» (فرقانی و احمدی، ۱۳۹۰: ۷۰).

در قیاس با برجسته سازی باید گفت که برجسته سازی به موارد خبری می‌پردازد در حالی که چارچوب سازی به چارچوب‌ها می‌پردازد. یعنی موارد متعددی را می‌توان در قالب یک چارچوب ارائه کرد و در مقابل هم یک رویداد می‌تواند در قالب چارچوب‌های متعددی مطرح شود. در تحقیقات چارچوب سازی این امکان وجود دارد که فرضیه‌های متفاوتی مورد بررسی قرار گیرند، مثلاً اینکه رسانه می‌تواند یک خبر برجسته سازی شده را در چارچوب‌های متضاد ارائه کند یا اینکه چگونه یک چارچوب به چارچوب غالب تبدیل می‌شود و در نهایت برای پوشش رویدادهای متفاوتی مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ اما این جوانب در تحقیقات برجسته سازی در نظر گرفته نمی‌شود (Van Grop, 2007: 69-70).

در مجموع می‌توان گفت که چارچوب‌ها، ساختارهای شناختی اساسی و بنیادی بوده که کیفیت ارائه و ادراک واقعیت را تعیین و به فرد در جهت تفسیر دنیای پیرامونش کمک می‌کنند. از این رو چارچوب فهم و ادراک ما از واقعیت تحت تأثیر قرار می‌دهند. با توجه به این مهم، در قلمرو مطالعات و پژوهش‌های ارتباطی، می‌توان بیان داشت که چارچوب سازی به معنای این است که رسانه‌ها نه آینه‌ای برای انعکاس واقعیت، بلکه سازنده واقعیت و شکل دهنده به آن هستند (مهدی‌زاده، ۱۳۹۱: ۸۱).

#### ۴. نظریه بازنمایی (Representation)

مفهوم بازنمایی در مطالعات رسانه‌ای جنبه محوری دارد. این مفهوم با تلاش‌هایی که برای ترسیم واقعیت، صورت می‌گیرد رابطه تنگاتنگ دارد.

افلاطون معتقد است که بازنمایی، جهانی از توهمات بوجود می‌آورد که از (امر واقع) فاصله دارد. و برخلاف افلاطون ارسطو به بازنمایی به عنوان واسطه یا کانالی می‌نگرد که انسان از طریق آن به (امر واقع) نزدیک می‌شود.

مفهوم بازنمایی و امدار آثار استوارت هال (Stuart Hall) است و از خلال آنها به ایده‌ای اساسی و بنیادی در مطالعات فرهنگی و رسانه‌های مبدل شده است. بازنمایی از نظر هال، به همراه تولید، مصرف، هویت و مقررات، بخشی از چرخه فرهنگی می‌باشد. او مطرح ساخت که بازنمایی، معنا و زبان را به فرهنگ ربط می‌دهد (سروی زرگر، ۱۳۹۰: ۳۴ و ۳۵). ادوارد سعید بیان میدارد که بازنمایی تنها بر حسب موضوع مشترک تعیین و تعریف نمی‌شود. بلکه تاریخ، سنت و جهان گفتمان در زمینهای خاص نیز در آن دخیل است. بازنمایی آفریده‌ی نویسندگان، هنرمندان، تحلیلگران، گزارشگران، سیاحان، سیاستمداران و دیگرانی است که در صورتبندی‌های گفتمان مشابه کار می‌کنند. آن‌طور که سعید خاطر نشان میکند، بازنمایی‌ها معمولاً با هدف، منطبق با گرایشی خاص، در یک زمینه تاریخی، فکری و حتی اقتصادی خاص عمل می‌کنند. به دیگر بیان، بازنمایی‌ها اهدافی دارند، آنها اغلب کارسازند و با اقتضائات خاص فرهنگی، حرف‌های، ملی، سیاسی و اقتصادی دوران خود متناظرند (پیرنجم‌الدین و مرنیدی، ۱۳۸۹: ۸۶) از این رو بازنمایی فرهنگی و رسانه‌ای امری خنثی و بی‌طرف نبوده و آمیخته به روابط و مناسبات قدرت، جهت تولید و اشاعه معانی مرجح در جامعه است. این مهم پیوند گفتمان و بازنمایی را هر چه بیشتر برای ما روشن می‌سازد. در واقع گفتمان شیوه‌ی خاص بازنمایی «خود» و

«دیگری» و روابط بین آنهاست. یک گفتمان مجموعه‌های از عبارات است که زبانی برای صحبت کردن درباره‌ی نوع خاصی از دانش درباره یک موضوع ارائه می‌کند (مهدیزاده، ۱۳۸۹: ۱۶ و ۲۹).

در ادامه با بهره‌گیری از روش تحلیل گفتمان به دنبال اقتباس کیفیت بازنمایی ابعاد انقلاب مصر در گزارش‌های شبکه‌های الجزیره، العربیه، بی بی سی عربی و العالم هستیم.

## ۵. روش شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش تحقیق تحلیل گفتمان (Discourse Analysis) بهره گرفته شده است، «تحلیل گفتمان که در زبان فارسی به "سخن کاوی"، "تحلیل کلام" و "تحلیل گفتار" نیز ترجمه شده است، یک گرایش بین رشته‌ای است که از اواسط دهه ۱۹۶۰ تا اواسط دهه ۱۹۷۰ در پی تغییرات گسترده علمی - معرفتی در رشته‌هایی چون انسان‌شناسی، قوم‌نگاری، جامعه‌شناسی خرد، روان‌شناسی ادراکی و اجتماعی، شعر، معانی بیان، زبان‌شناسی و سایر رشته‌های علوم اجتماعی و انسانی علاقه‌مند به مطالعات نظام‌مند ساختار و کارکرد و فرآیند تولید گفتار و نوشتار ظهور کرده است. از این گرایش، به دلیل بین رشته‌ای بودن خیلی زود به عنوان یکی از روش‌های کیفی در حوزه‌های مختلف علوم سیاسی، علوم اجتماعی، ارتباطات و زبان‌شناسی انتقادی استقبال شد (فرکلاف، ۱۳۸۷: ۷)».

روش تحلیل گفتمان مورد استفاده در این پژوهش، «روش عملیاتی تحلیل گفتمان» (Practical Discourse Analysis Method) (PDAM) (پدام) است که در چندین تحقیق دانشگاهی و مقاله علمی روایی آن مورد آزمایش و تأیید قرار گرفته است.

### ۱.۵ روش عملیاتی تحلیل گفتمان (PDAM)

مراحل فرایندی روش پدام، شباهت‌هایی با روش فرکلاف دارد. همانگونه که فرکلاف در روش تحلیل گفتمان بر سه مرحله «توصیف»، «تفسیر» و «تیین» تأکید می‌کند، روش پدام نیز در تلاش است که این مراحل را با توجه به پنج سطح تحلیل که عبارتند از «سطح-سطح»، «عمق-سطح»، «سطح-عمق»، «عمیق» و «عمیقتر» مورد توجه قرار دهد (بشیر، ۱۳۹۰: ۱۰).

در «سطح-سطح» یا فوقانی‌ترین لایه متن، ساختار بیرونی و شکل بیان یا نمود گفتمان را می‌توان جست‌وجو کرد. «عمق-سطح» عمیق‌ترین لایه سطحی متن است و ساختار درونی یا «محتوای بیان» را در بر دارد. در «سطح-عمق» یعنی فوقانی‌ترین سطح از عمق متن، محتوای مشخص متن قرار دارد. انتخاب حوادث داستانی یا خبری یا موضوع مطرح شده در متن و دلیل این انتخاب در این لایه از متن واقع شده است. در آخرین یا عمیق‌ترین لایه، یک متن ساختارهای کلان واقع شده است. محتوای گفتمان، نقش و کارکرد اجتماعی متن و نقش آن در فرهنگ و دانش اجتماعی- فرهنگی مخاطب و سرانجام ساختارهای فرهنگی، اجتماعی و حتی تاریخی، در برگرفته متن از جمله ساختارهای کلانی هستند که شکل دهنده این عمیق‌ترین لایه متن یعنی «عمق-عمق» محسوب می‌شوند (میرفخرایی، ۱۳۸۳: ۲۵).

در این روش سه مرحله «سطح-سطح»، «عمق-سطح» و «سطح-عمق» به شکل سه محور اساسی زیر مطرح شده‌اند: ۱- برداشت از اصل متن، ۲- جهت‌گیری و گرایش متن، ۳- تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن (بشیر، ۱۳۸۵). به عبارت دیگر، متن به عنوان یکی از بخش‌های اصلی تحلیل باید مورد توجه و مطالعه جدی قرار گیرد. در مرحله بعد، جهت‌گیری‌ها و گرایش‌های متن به شکل جزئی و کلی و با توجه به لایه‌های سطحی و عمیق متن در سطوح مختلف مورد توجه، مطالعه و ارزیابی قرار می‌گیرد.

مرحله «عمق-عمق» در این شیوه تحلیل شامل دو مرحله است: مرحله عمیق و مرحله عمیق‌تر که اولی برای مرحله نسبتاً کلان عمق-عمق و دومی برای مرحله کاملاً کلان متکی بر ساختارها و اطلاعات مرتبط فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، دینی و تاریخی طراحی شده است (بشیر، ۱۳۹۰).

## ۶. جامعه آماری و تعداد نمونه

جامعه آماری در این تحقیق متن تمام گزارش‌های شبکه‌های الجزیره، العربیه، بی بی سی عربی و العالم و اطلاعات از ۲۵/۱/۲۰۱۱ تا ۲۴/۶/۲۰۱۲ (در مجموع ۴۰ گزارش) است که موضوع آنها حوادث و اتفاقات پس از شروع جریانات انقلاب مصر تا زمانی که آقای محمد مرسی به ریاست جمهوری انتخاب گردید. بر این اساس، از هر چهار شبکه مورد تحقیق ده گزارش به روش تصادفی انتخاب و بررسی شده است. در این بررسی واحد تحلیل شامل هر یک از گزارش‌های این چهار شبکه است. پس از ترجمه کردن متن اصلی



به زبان فارسی این اطلاعات مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت سپس از جداول یک بعدی برای تفسیر و تحلیل نتایج استفاده شد.

## ۷. یافته‌های تحقیق

بررسی‌های این مقاله بر اساس روش پدام در پنج مرحله صورت گرفته است که مراحل اول تا سوم تحلیل گفتمان چهار شبکه به‌طور کامل انجام شده است، اما برای رعایت اختصار در نگارش پژوهش، سه مرحله اول حذف شده و مرحله عمیق (مرحله چهارم) برای هر چهار شبکه و نهایتاً جمع‌بندی آنها برای مرحله عمیق‌تر (مرحله پنجم) نشان داده شده است.

جدول شماره ۱ - (مرحله عمیق گفتمانی متن گزارش‌های شبکه الجزیره)

عناوین	محورهای مهم گفتمانی مطرح شده در گزارش‌های شبکه
۱- تاکید بر خواسته‌های مردم در مصر	- تاکید بر خواسته‌های تظاهرکنندگان - تاکید بر محاکمه مقامات فاسد دولت - تاکید بر محاکمه مقامات فاسد شورای عالی نظامی - مردم خواستار محاکمه مبارک و یارانش شدند - حمایت اکثریت مردم مصر از محاکمه حسنی مبارک و همدستانش - تاکید بر جنایاتی که توسط مبارک و یارانش انجام داده‌اند - تاکید بر خواسته‌های مشروع مردم - تاکید بر پیگیری اصلاحات در مصر توسط مردم - تاکید بر پیگیری اصلاحات در مصر - اکثریت مردم مصر خواهان حذف نظامیان از قدرت هستند - تاکید بر ادامه پشتیبانی مردم به انقلاب ۲۵ ژانویه
۲- تاکید بر حمایت مردم از انقلاب و حفاظت اموال کشورشان	- حمایت و همبستگی مردم با انقلاب مصر - حمایت مردم از تاریخ انقلاب و رویدادهایش - تاکید بر حفاظت مردم از اموال کشور

۶۲ تحلیل گفتمان گزارش‌های شبکه‌های تلویزیونی الجزیره، العربیه، ...

<p>- تاکید مردم مصر بر حقوق و حفاظت از کشورشان</p> <p>- تاکید بر برگزاری مسالمت آمیز و بدون مشکل تظاهرات در قاهره</p>	
<p>- تاکید بر محاکمه رژیم صهیونیستی به عنوان خواسته مردم مصر</p> <p>- مقامات مصری از تشنج روابط با رژیم صهیونیستی دوری می کنند</p> <p>- خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با اسرائیل</p> <p>- همسویی ارتش مصر با امریکا و اسرائیل</p>	<p>۳- تاکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی</p>
<p>- تاکید بر قانون شکنی مبارک و دستیاران وی</p> <p>- ترس از اعمال طرفداران مبارک در جامعه</p> <p>- ایجاد فضای دوقطبی بین حامیان و مخالفان مبارک</p>	<p>۴- تاکید بر قانون شکنی مبارک و حامیانش</p>
<p>- اعتراض مردم از رفتارهای قوه قضائیه</p> <p>- اعتراض وکلای مصر از رفتارهای قوه قضائیه</p> <p>- اعتراض رسانه از رفتارهای قوه قضائیه</p>	<p>۵- تاکید بر عدم رضایت مردم از قوه قضائیه</p>
<p>- تاکید بر نقش کاریکاتور در انقلاب مردم مصر</p> <p>- ابراز انزجار از سرکوب هنرمندان به وسیله مقامات دولتی</p> <p>- اثر گذاری شعارهای انقلاب در مردم</p>	<p>۶- تاکید بر اثر گذاری هنر و هنرمندان انقلاب در مردم</p>
<p>- حمایت اکثریت مردم مصر از آقای مرسی</p> <p>- تاکید بر حمایت نظامیان از آقای مرسی</p> <p>- پشتیبانی حزب‌های اسلامی از مرسی</p>	<p>۷- تاکید بر حمایت اقشار مختلف مردم از آقای مرسی در انتخابات</p>
<p>- تاکید بر وحدت و انسجام مردم با ارتش</p> <p>- نقش ارتش در کنترل امنیت و جلوگیری از جنگ فرقه‌ای</p>	<p>۸- تاکید بر نقش ارتش بعد از انقلاب و پشتیبانی مردم با آن</p>
<p>- تاکید بر ضعف نیروی پلیس در تصمیم گیری</p> <p>- خشونت طلبی نیروهای پلیس با تظاهرکنندگان</p>	<p>۹- تاکید بر نقش نا متعادل پلیس بعد از انقلاب</p>
<p>- تضعیف امنیت در مصر بعد از انقلاب</p> <p>- وجود ترس در داخل کشور از اعمال خشونت</p>	<p>۱۰- تاکید بر کاهش امنیت بعد از انقلاب</p>
<p>- تاکید بر مسالمت آمیز بودن تظاهرات</p> <p>- تاکید بر مسالمت آمیز بودن انقلابیون</p>	<p>۱۱- تاکید بر مسالمت آمیز فعالیت‌های جامعه مصر</p>

جدول شماره ۲ - (مرحله عمیق گفتمانی متن گزارش‌های شبکه العربیه)

عناوین	محوهای مهم گفتمانی مطرح شده در گزارش‌های شبکه
۱- تاکید بر عدم حمایت مردم از جنبش‌های اسلامی و بروز اختلافات بین آنها	<ul style="list-style-type: none"> <li>- عدم همسویی مردم مصر از جریان اسلامی</li> <li>- کاهش از جریان اسلامی در مصر و بروز تنش‌های داخلی گروهی</li> <li>- تلاش در ایجاد اختلاف میان جوانان اخوان المسلمین با خود جماعت</li> <li>- ایجاد فضای هرج و مرج بین حامیان انقلاب</li> <li>- تاکید بر عدم همسویی جنبش‌های اسلام گرا بعد از انقلاب</li> <li>- انقلابیون به دنبال دسترسی به قدرت</li> </ul>
۲- تاکید بر گرایش به سوی بی ثباتی بعد از انقلاب	<ul style="list-style-type: none"> <li>- انقلاب مصر از جنس هرج و مرج است</li> <li>- وضعیت بی ثباتی حاکم بر مصر در دوره بعد از انقلاب</li> <li>- تاکید بر وضعیت امنیتی پایدار در دوره مبارک</li> <li>- انقلاب مصر هیچ سودی برای مردم ندارد</li> <li>- تلاش برای ابراز نقش ارتش در حفظ ثبات در مصر</li> </ul>
۳- تاکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی	<ul style="list-style-type: none"> <li>- مردم مصر مخالف جنایات اسرائیل با سربازان مصری</li> <li>- ناامن جلوه کردن مصر با حمله به سفارت اسرائیل</li> <li>- بی ثبات شدن روابط مصر و اسرائیل</li> <li>- مردم مصر مخالف تامین منافع اسرائیل در مصر هستند</li> <li>- نگرانی اسرائیل از قطع روابط با مصر</li> </ul>
۴- تاکید بر حمایت بعضی از اقشار مردم از نظام مبارک	<ul style="list-style-type: none"> <li>- حمایت مردم از دوره حکومت مبارک</li> <li>- ایجاد فضای دوقطبی بین حامیان و مخالفان مبارک</li> <li>- محبوبیت مبارک بین بعضی از مردم</li> <li>- رفتار مخالفان مبارک از عقلانیت بدور است</li> </ul>
۵- تاکید بر وضعیت بی ثباتی حاکم بر اقلیت‌ها در مصر بعد از انقلاب	<ul style="list-style-type: none"> <li>- تلاش مسیحیان برای محافظت از اماکن مقدس خود</li> <li>- تاکید بر اوضاع نا امن مسیحیان در مصر بعد از</li> </ul>

انقلاب - تاکید بر تحریک رسانه‌ای علیه مسیحیان - عدم همسویی مسیحیان با نیروها امنیتی	
انتخابات ۶- تاکید بر حمایت اقشار مردم از آقای مرسی در انتخابات - تاکید بر سادگی زندگی خانواده مرسی - اکثریت مردم مصر خواهان درخواست‌های زیادی از مرسی - محبوبیت مرسی از طرف مردم	
۷- تاکید بر خواسته‌های مردم در مصر - ضرورت تحقق مطالبات انقلاب به عنوان خواسته مردم مصر - اکثریت مردم مصر خواهان حذف نظامیان از قدرت هستند - تاکید بر اجرای خواسته‌های مردم از طرف نظامیان	
انتخابات ۸- حمایت بعضی از اقشار مردم از آقای شفیق در انتخابات - تلاش در ایجاد تردید در اعلام نامزدی شفیق - تاکید بر شایستگی شفیق در موقعیت‌های سابق - شفیق نامزد برخی از طبقات جامعه	
۹- تاکید بر اثرگذاری هنر و هنرمندان انقلاب در مردم - هنر عامل در دسترسی به خواسته‌های مردم - عدم همسویی هنرمندان با نظامیان - تاکید بر اثرگذاری هنر انقلاب در مردم	
۱۰- حمایت قربانیان انقلاب از محاکمه نظام مبارک انقلاب - محاکمه مبارک به عنوان خواسته خانواده‌های قربانیان - ایجاد دوگانگی جامعه مصری نسبت به محاکمه مبارک	
۱۱- حمایت بعضی از اقشار مردم از جریان اسلامی بعد از انقلاب - حمایت بعضی از مردم مصر از جریان اسلامی - حمایت مردم مصر از جریان اسلامی	

جدول شماره ۳ - (مرحله عمیق گفتمانی متن گزارش‌های شبکه بی بی سی)

عناوین	محورهای مهم گفتمانی مطرح شده در گزارش‌های شبکه
۱- تاکید بر بی ثباتی در مصر بعد از انقلاب	- تاکید بر آسیب دیدن منافع شماری از مردم از انقلاب مصر - انقلاب مصر از جنس هرج و مرج است

<p>- انقلاب باعث وارد شدن زیان به اقتصاد مصر شده است</p> <p>- مردم به دنبال بازگشت ثبات در مصر بعد از انقلاب</p> <p>- دودستگی مصری‌ها بین طرفداران و مخالفان انقلاب</p> <p>- تاکید بر اینکه انقلاب به نفع عده‌ای و به زیان عده‌ای دیگر از مصری‌ها بوده است</p>	
<p>- ناامن جلوه کردن مصر با حمله به سفارت اسرائیل</p> <p>- امکان گسترش ناامنی در مصر با حمله به سفارت اسرائیل</p> <p>- تاکید بر وحدت ارتش و مردم مصر در مقابل اسرائیل</p> <p>- مصر بعد از انقلاب بر خلاف قبل از انقلاب مخالف اسرائیل است</p> <p>- مردم مصر مخالف تأمین منافع اسرائیل در مصر هستند</p> <p>- مردم خواستار قطع روابط مصر با اسرائیل</p>	<p>۲- تاکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی</p>
<p>- تاکید بر تحقق برخی از خواسته‌های انقلابیون</p> <p>- اکثریت مردم مصر خواهان حذف نظامیان از قدرت هستند</p> <p>- تاکید بر اجرای خواسته‌های مردم مصر از طرف شواری نظامی</p> <p>- تاکید بر تحقق شدن دستیابی مردم به خواسته‌هایشان</p> <p>- مردم صاحبان اصلی قدرت و تصمیم‌گیری هستند</p>	<p>۳- تاکید بر خواسته‌های مردم در مصر</p>
<p>- حمایت اکثریت مردم مصر از جریان اسلامی</p> <p>- حمایت اکثریت مردم از انقلابیون مسلمان</p> <p>- همراه بودن دستگاه قضایی مصر با معترضان</p> <p>- حمایت و همبستگی مردم با انقلاب مصر</p>	<p>۴- تاکید بر حمایت مردم از جریان اسلامی بعد از انقلاب</p>

<p>- نگرانی نظامیان از حذف کامل از قدرت</p> <p>- عدم همسویی شورای نظامی با نیروها و احزاب سیاسی مصر</p> <p>- عدم همسویی مردم با نظام سیاسی مصر</p> <p>- تلاش در ایجاد اختلاف میان اخوان المسلمین و شورای نظامی</p>	<p>۵- تاکید بر عدم حمایت مردم از نظامیان بعد از انقلاب</p>
<p>- ایجاد فضای دوقطبی بین حامیان و مخالفان مبارک</p> <p>- حمایت مردم از مقامات نظام مبارک در انتخابات</p> <p>- ورود سران نظام مبارک در انتخابات ریاست جمهوری</p>	<p>۶- تاکید بر حمایت بعضی از مردم از مقامات نظام مبارک بعد از انقلاب</p>
<p>- تاکید بر کاهش انسجام ملی پس از انقلاب</p> <p>- تاکید بر وجود درگیری مذهبی در قاهره</p> <p>- تلاش برای بزرگنمایی تضاد میان مسلمانان و مسیحیان در مصر</p> <p>- بزرگ نمایی تشدید درگیری‌ها میان مسلمانان و مسیحیان در مصر</p>	<p>۷- تاکید بر وضعیت بی ثباتی حاکم بر اقلیت‌ها در مصر بعد از انقلاب</p>
<p>- تاکید بر رفتار خشونت آمیز پلیس با تظاهر کنندگان</p> <p>- مسالمت آمیز بودن تظاهرات و پرهیز از خشونت</p>	<p>۸- تاکید بر خشونت آمیز پلیس و مسالمت آمیز تظاهر کنندگان</p>
<p>- نقش موثر زنان در تظاهرات و انقلاب</p> <p>- نقش موثر زنان مصر در استعفای مبارک</p>	<p>۹- تاکید بر نقش زنان مصر در انقلاب</p>

جدول شماره ۴ - (مرحله عمیق گفتمانی متن گزارش‌های شبکه العالم)

عناوین	محورهای مهم گفتمانی مطرح شده در گزارش‌های شبکه
<p>۱- تاکید بر حمایت ائتلاف مختلف مردم از انقلاب و جریان اسلامی در کشور</p>	<p>- حمایت مردم مصر از اسلام‌گرا در انتخابات</p> <p>- همسویی مسیحیان مصر با اسلام‌گرا</p> <p>- حمایت مردم مصر از جریان اسلامی</p> <p>- مردم مصر خواهان حذف یاران مبارک از قدرت هستند</p>

<ul style="list-style-type: none"> <li>- همگرایی اسلامگرایان با مردم مصر</li> <li>- همبستگی جنبش‌های اسلامی در مصر</li> <li>- حمایت اکثریت مردم از اسلام‌گرایان</li> <li>- حمایت زنان مصر از اسلام‌گرا</li> <li>- پشتیبانی مردم از تقویت حاکمیت و اقتدار مصر بعد از انقلاب</li> <li>- حمایت اکثریت مردم مصر از جریان اسلامی</li> <li>- حمایت مردم از اهداف انقلاب</li> <li>- تأکید بر تحقق برخی از خواسته‌های مردم</li> </ul>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>- مخالفت شدید مردم مصر روابط با اسرائیل</li> <li>- مردم بعد از انقلاب بر خلاف قبل از انقلاب مخالف اسرائیل و آمریکا هستند</li> <li>- نقش زنان در تظاهرات علیه اسرائیل</li> <li>- تأکید بر مخالفت با حضور اسرائیل در مصر</li> <li>- تأکید بر حمایت مردم مصر از فلسطین</li> <li>- مردم مخالف تأمین منافع اسرائیل در مصر</li> </ul>	<p>۲- تأکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- عدم همسویی مردم با نظامیان</li> <li>- اکثریت مردم مصر خواهان حذف نظامیان از قدرت هستند</li> <li>- مردم مصر بعد از انقلاب بر خلاف قبل از انقلاب مخالف نظام مبارک هستند</li> <li>- عدم پشتیبانی مصری‌ها از نظامیان</li> </ul>	<p>۳- تأکید بر عدم حمایت مردم از نظامیان بعد از انقلاب</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- روابط مصر با ایران به نفع کشورهای منطقه است</li> <li>- تقویت روابط مصر با ایران به نفع وحدت اسلامی</li> <li>- تأکید بر برقراری مجدد روابط مصر با ایران به عنوان خواسته مردم</li> <li>- عدم همسویی نظام مبارک با ایران</li> </ul>	<p>۴- تأکید بر برقراری مجدد روابط مصر و ایران بعد از انقلاب</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- همسویی کشورهای غربی و عربی با مبارک</li> <li>- همسویی امریکا با یاران مبارک در انتخابات</li> </ul>	<p>۵- تأکید بر حمایت کشورهای سلطه‌گر غربی بر نظام مبارک</p>

جدول شماره ۵ - مرحله عمیق‌تر تحلیل گفتمانی گزارش‌های شبکه الجزیره

۱	تاکید بر خواسته‌های مردم در مصر
۲	تاکید بر حمایت مردم از انقلاب و حفاظت اموال کشورشان
۳	تاکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی
۴	تاکید بر قانون شکنی مبارک و حامیانش
۵	تاکید بر عدم رضایت مردم از قوه قضائیه
۶	تاکید بر اثر گذاری هنر و هنرمندان انقلاب در مردم
۷	تاکید بر حمایت اقشار مختلف مردم از آقای مرسى در انتخابات
۸	تاکید بر نقش ارتش بعد از انقلاب و پشتیبانی مردم با آن
۹	تاکید بر نقش نا متعادل پلیس بعد از انقلاب
۱۰	تاکید بر کاهش امنیت بعد از انقلاب
۱۱	تاکید بر مسالمت آمیز فعالیت‌های جامعه مصر

جدول شماره ۶ - مرحله عمیق‌تر تحلیل گفتمانی گزارش‌های شبکه العربیه

۱	تاکید بر عدم حمایت مردم از جنبش‌های اسلامی و بروز اختلافات بین آنها
۲	تاکید بر گرایش به سوی بی ثباتی بعد از انقلاب
۳	تاکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی
۴	تاکید بر حمایت بعضی از اقشار مردم از نظام مبارک
۵	تاکید بر وضعیت بی ثباتی حاکم بر اقلیت‌ها در مصر بعد از انقلاب
۶	تاکید بر حمایت اقشار مردم از آقای مرسى در انتخابات
۷	تاکید بر خواسته‌های مردم در مصر
۸	حمایت بعضی از اقشار مردم از آقای شفیق در انتخابات
۹	تاکید بر اثرگذاری هنر و هنرمندان انقلاب در مردم
۱۰	حمایت قربانیان انقلاب از محاکمه نظام مبارک
۱۱	حمایت بعضی از اقشار مردم از جریان اسلامی بعد از انقلاب

جدول شماره ۷ - مرحله عمیق‌تر تحلیل گفتمانی گزارش‌های شبکه بی بی سی

۱	تاکید بر بی ثباتی در مصر بعد از انقلاب
۲	تاکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی
۳	تاکید بر خواسته‌های مردم در مصر



۴	تاکید بر حمایت مردم از جریان اسلامی بعد از انقلاب
۵	تاکید بر عدم حمایت مردم از نظامیان بعد از انقلاب
۶	تاکید بر حمایت بعضی از مردم از مقامات نظام مبارک بعد از انقلاب
۷	تاکید بر وضعیت بی ثباتی حاکم بر اقلیت‌ها در مصر بعد از انقلاب
۸	تاکید بر خشونت آمیز پلیس و مسالمت آمیز تظاهرکنندگان
۹	تاکید بر نقش زنان مصر در انقلاب

جدول شماره ۸ - مرحله عمیق‌تر تحلیل گفتمانی گزارش‌های شبکه العالم

۱	تاکید بر حمایت اقشار مختلف مردم از انقلاب و جریان اسلامی در کشور
۲	تاکید بر خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی
۳	تاکید بر عدم حمایت مردم از نظامیان بعد از انقلاب
۴	تاکید بر برقراری مجدد روابط مصر و ایران بعد از انقلاب
۵	تاکید بر حمایت کشورهای سلطه غربی بر نظام مبارک

## ۸. تحلیل عمیق‌تر گزارش‌های هر رسانه

بخش عمیق‌تر تحلیل گفتمان هر یک از چهار شبکه به شکل جداگانه مطرح می‌شود.

### ۱۸ شبکه الجزیره

- خواسته‌های مردم در مصر: در این رویکرد مردم دارای حقوق قانونی و گوناگون بوده که شامل پیگیری اصلاحات سیاسی و اقتصادی در مصر، محاکمه حسنی مبارک و یارانش، محاکمه مقامات فاسد شورای عالی نظامی و حذف نظامیان از قدرت در مصر است و مردم تا به دست آوردن حقوق خود به مبارزه ادامه می‌دهند.

- روابط خارجی مصر با کشورهای منطقه: در این رویکرد مردم خواستار قطع روابط با رژیم اشغال‌گر قدس، و دوری مقامات انقلابی مصری از تشنج روابط با رژیم صهیونیستی هستند و همچنین رابطه سران ارتش در مصر با آمریکا و اسرائیل محکوم کرده و خواستار عزل آنها می‌باشند.

- وضعیت حاکم بعد از انقلاب: در این رویکرد مردم عامل اصلی حمایت انقلاب و حفاظت اموال کشورشان هستند، و با برگزاری مسالمت آمیز و بدون مشکل تظاهرات در

شهرهای مصری خواستار به دست آوردن حقوق خود هستند اما رفتار خشونت آمیز پلیس در مقابل تظاهرکنندگان نمایان بود.

## ۲۸ شبکه العربیه

- وضعیت حاکم بعد از انقلاب: در این رویکرد مصر شاهد اوضاع نابسامان در دوره بعد از انقلاب بود، و انقلاب مصر هیچ سودی برای مردم نداشته است، انقلاب مصر از جنس هرج و مرج است که بر وضعیت پایدار امنیت در دوره مبارک تاکید دارد که ارتش و نظامیان ایفاگر نقش مهمی برای حفظ ثبات در مصر بعد از انقلاب می‌باشند، مقایسه اوضاع متشنج در مصر بعد از انقلاب و مقایسه با وضع آرام در دوره حسنی مبارک اتفاق می‌افتد. از سوی دیگر، عدم حمایت مردم از جنبش‌های اسلامی بعد از انقلاب و بروز اختلافات بین آنها مبنی بر آن که این گروه‌های اسلامی قادر به پذیرش حکومت در دوره آینده مصر نمی‌باشند به خصوص گروه اخوان المسلمین که دارای اختلافات داخلی بین اعضای خود است، علاوه بر وجود فضای هرج و مرج بین حامیان انقلاب. دیگر خیزش انقلابگران اسلامی با هدف رسیدن به قدرت و حکومت بوده و برنامه‌ای برای حمایت از تظاهرات مردمی نداشتند.

- دوره‌ی حکومت مبارک: در این رویکرد مردم مصر حامی حکومت مبارک بوده و آقای حسنی مبارک در بین برخی از مردم دارای محبوبیت خوبی است، فضای دوقطبی بین حامیان و مخالفان مبارک بعد از انقلاب رواج پیدا کرد اما در طرف مخالف رفتار مخالفان مبارک از عقلانیت به دور است.

- اوضاع اقلیت‌ها بعد از انقلاب: اوضاع نا امن برای اقلیت‌ها مخصوصا مسیحیان بعد از انقلاب واضح است، و تلاش مسیحیان برای محافظت از اماکن مقدس خود، و علاوه بر آن تحریک رسانه‌ای از طرف مسلمان تندرو بر علیه مسیحیان در مصر شدت پیدا کرد.

- روابط خارجی مصر با کشورهای منطقه: در این رویکرد خواسته مردم قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی است و مردم مصر مخالف جنایات اسرائیل بر ضد سربازان مصری می‌باشند و مخالف تامین منافع اسرائیل در مصر هستند، بی ثبات شدن روابط مصر و اسرائیل بعد از انقلاب و نیز نگرانی اسرائیل از قطع روابط با مصر است.

### ۳۸ شبکه بی بی سی عربی

- خواسته‌های مردم در مصر: در این رویکرد مردم صاحبان اصلی قدرت و تصمیم‌گیری هستند، دستیابی مردم به خواسته‌هایشان و حذف نظامیان از قدرت خواسته اکثریت مردم مصر است.

- اوضاع اقلیت‌ها بعد از انقلاب: در این رویکرد می‌بینیم کاهش انسجام ملی و وجود درگیری مذهبی در شهرها پس از انقلاب نمایان می‌شود و تلاش برای بزرگنمایی اختلاف میان مسلمانان و مسیحیان در مصر صورت می‌گیرد، ریشه‌های این اختلافات به دوره مبارک بر می‌گردد ولی این اختلافات به این صورت واضح نبود و بر اثر آشوب‌ها این اختلاف‌ها نمایان شد.

- روابط خارجی مصر با کشورهای منطقه: این رویکرد، تاکید بر وحدت ارتش و مردم مصر در مقابل اسرائیل دارد، و مردم مصر بعد از انقلاب بر خلاف سیاست‌های قبل از انقلاب مخالف اسرائیل بوده و مخالف تأمین منافع رژیم صهیونیستی در مصر هستند.

- وضعیت حاکم بعد از انقلاب: در این رویکرد دودستگی مصری‌ها بین طرفداران و مخالفان انقلاب حاکم بوده، انقلاب به نفع عده‌ای و به زیان عده‌ای دیگر از مصری‌ها است، و از طرف دیگر آسیب دیدن منافع مردم از انقلاب مصر نشأت می‌گیرد و این انقلاب از جنس هرج و مرج است، انقلاب باعث وارد شدن زیان به اقتصاد مصر شده است و مردم به دنبال بازگشت ثبات در مصر بعد از انقلاب هستند. اما در راستای فعالیت احزاب و جناح‌های اسلامی حمایت اکثریت مردم مصر از جریان اسلامی چشمگیری بوده و حمایت مردم از انقلابیون مسلمان و همراه بودن دستگاه قضایی مصر با انقلابیون به وضوح نمایان بود. از سوی دیگر، مصری‌ها مخالف ماندن عناصر رژیم مبارک در قدرت بوده و خواستار عزل آنها می‌باشند نیز حائز اهمیت است، نگرانی نظامیان از حذف کامل از قدرت، و عدم همسویی شورای نظامی با نیروها و احزاب سیاسی مصر بعد از انقلاب.

### ۴۸ شبکه العالم

- وضعیت حاکم بعد از انقلاب: در این رویکرد، می‌بینیم حمایت اکثریت مردم از اسلام‌گرایان در مصر و همبستگی جنبش‌های اسلامی و همگرایی اسلام‌گرایان با مردم مصر متقابل بوده و علاوه بر آن همسویی مسیحیان مصر با اسلام‌گرا، و حمایت مردم از اهداف انقلاب چشمگیری است. از سوی دیگر، مردم مصر بعد از انقلاب بر خلاف قبل از انقلاب

مخالف نظام مبارک هستند، عدم پشتیبانی مردم از نظامیان به منزله درخواست حذفشان از قدرت می‌باشند، و در مقابل از به قدرت رسیدن نیروهای انقلابی حمایت کرده و غلبه بر باقیمانده عوامل رژیم مبارک هستند.

- روابط خارجی مصر با کشورهای منطقه: در این رویکرد مردم در مصر خواهان قطع روابط با رژیم صهیونیستی و مخالف تأمین منافع اسرائیل در کشورشان هستند، نقش زنان در تظاهرات علیه رژیم اسرائیل بسیار مهم بود، علاوه بر آن حمایت مردم مصر از فلسطین و موضوع فلسطین علنی بود. از سوی دیگر، در این رویکرد می‌بینیم تأکید بر برقراری مجدد روابط مصر و ایران بعد از انقلاب حائز اهمیت است، چون تقویت روابط این دو کشور به نفع وحدت اسلامی و به نفع کشورهای منطقه است، و این موضوع به عنوان خواسته مردم مصر تلقی شده که خواهان بازگشت روابط بین دو کشور به عنوان یکی از دستاوردهای سقوط نظام مبارک هستند، نظامی که روابطش با جمهوری اسلامی ایران تیره و در مقابل با رژیم اشغالگر قدس حسنه بود.

جمع بندی مقایسه‌ای گفتمان‌های شبکه‌های فوق‌الذکر در قبال تحولات مصر در جدول شماره (۹) نشان داده شده است.

شبکه العالم	شبکه بی بی سی عربی	شبکه العربیه	شبکه الجزیره	گفتمان‌ها محورهای گفتمانی
-	-	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	حمایت اقشار مختلف مردم از آقای مرسی در انتخابات
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	تأکید بر خواسته‌های مردم در مصر
-	-	-	<input type="checkbox"/>	عدم رضایت مردم از قوه قضائیه
-	-	-	<input type="checkbox"/>	نقش نا متعادل پلیس بعد از انقلاب
-	-	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	تأکید بر اثر گذاری هنر و هنرمندان انقلاب در مردم
-	-	<input type="checkbox"/>	-	حمایت بعضی از اقشار مردم از آقای شفیق در انتخابات
-	-	-	<input type="checkbox"/>	حمایت مردم از انقلاب و حفاظت

				اموال کشورشان
-	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	-	حمایت بعضی از اقشار مردم از نظام مبارک
-	-	-	<input type="checkbox"/>	نقش ارتش بعد از انقلاب و پشتیبانی مردم با آن
-	<input type="checkbox"/>	-	-	نقش زنان مصر در انقلاب
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	خواسته مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی
		<input type="checkbox"/>		حمایت قربانیان انقلاب از محاکمه نظام مبارک
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	حمایت بعضی از اقشار مردم از جریان اسلامی بعد از انقلاب
<input type="checkbox"/>	-	-	-	برقراری مجدد روابط مصر و ایران بعد از انقلاب
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	-	-	عدم حمایت مردم از نظامیان بعد از انقلاب
-	-	<input type="checkbox"/>	-	عدم حمایت مردم از جنبش‌های اسلامی و بروز اختلافات بین آنها
-	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	-	وضعیت بی‌ثباتی حاکم بر اقلیت‌ها در مصر بعد از انقلاب
-	<input type="checkbox"/>	-	<input type="checkbox"/>	مسالمت‌آمیز فعالیت‌های جامعه مصر
-	-	-	<input type="checkbox"/>	تاکید بر قانون شکنی مبارک و حامیانش
-	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	کاهش امنیت بعد از انقلاب
<input type="checkbox"/>	-	-	-	حمایت کشورهای سلطه‌گر بر نظام مبارک

همان طور که در جدول شماره (۹) مشاهده می‌کنیم تعدادی از خانه‌های جدول با علامت (-) مشخص شده است که بیانگر سکوت شبکه‌های وابسته درباره موضوع مورد نظر یا عدم ارائه هر گونه موضوع‌گیری درباره آن است.

## ۹. نتیجه‌گیری

تحلیل گفتمان چهار شبکه الجزیره، العربیه، بی بی سی عربی و العالم درباره‌ی انقلاب مصر، از تاریخ ۲۰۱۱/۰۶/۲۴ تا ۲۰۱۱/۰۱/۲۵، بیانگر تفاوت دیدگاه و رویکردهای گفتمانی است که در این مقاله با روش تحلیل گفتمان (پدام) مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

هر چهار شبکه در محور گفتمانی مشترک مدعی تأکید بر خواسته‌های مردم جهت قطع روابط مصر با رژیم صهیونیستی، حمایت بعضی از اقشار مردم از جریانات اسلامگرا بعد از انقلاب و تأکید بر خواسته‌های مردم در مصر هستند.

یکی دیگر از محورهای مشترک گفتمان شبکه الجزیره، شبکه بی بی سی عربی و شبکه العالم، عدم حمایت مردم از نظامیان بعد از انقلاب است.

از دیگر محورهای مشترک گفتمان شبکه العربیه و شبکه بی بی سی عربی تأکید بر حمایت بعضی از اقشار مردم از نظام مبارک، اشاره به بی ثباتی حاکم بر وضعیت اقلیت‌ها در مصر بعد از انقلاب و تأکید بر گرایش به سوی عدم ثبات بعد از انقلاب است.

از سوی دیگر درباره محورهای متفاوت گفتمان چهار شبکه مورد تحقیق می‌توان گفت:

۱- گفتمان شبکه الجزیره بر نقش ارتش بعد از انقلاب و پشتیبانی مردم از آن، حمایت مردم از انقلاب و فعالیت‌های مسالمت‌آمیز جامعه مصر تأکید دارد. با بررسی مجموع گفتمان‌های این شبکه درمی‌یابیم که الجزیره، از همان ابتدا به شدت از انقلاب مصر و انقلابیون حمایت کرده و خواسته‌های آنها، با سیاست‌های خبری این شبکه که پیشتر از انقلاب‌های تونس و لیبی حمایت کرده بود تناسب و همخوانی دارد.

۲- گفتمان شبکه العربیه بر حمایت بعضی از اقشار مردم از آقای احمد شفیق آخرین نخست وزیر دوره مبارک در انتخابات ریاست جمهوری، عدم حمایت مردم از جنبش‌های سیاسی اسلامگرا و تأکید بر اختلافات میان آنها، تأکید داشته است. از این رو، با بررسی گفتمان این شبکه درمی‌یابیم که العربیه در ابتدای انقلاب از نظام مبارک حمایت می‌کرد. اما چند ماه پس از ادامه رویدادها، با تغییر سیاست‌هایش، تمرکز بیشتری بر انقلابیون و

خواسته‌هایشان داشت. با این وجود، العربیه، همچنان بر موضع خود در حمایت از نظام مبارک و طرفدارانش تأکید داشت. علاوه بر این پشتیبانی از شورای عالی نظامی این کشور را نیز به عنوان سیاست رسانه‌ای در پیش گرفت.

۳- در این میان، گفتمان شبکه بی بی سی عربی بر نقش زنان مصر در انقلاب تأکید داشت و با بررسی بیشتر گفتمان‌های این شبکه درمی‌یابیم که بی بی سی عربی بر نگرانی‌های مردم مصر در مرحله پس از انقلاب از جمله: حقوق اقلیت‌ها، وضعیت زنان، وضعیت معیشتی، تحقق خواسته‌ها و آزادی‌های عمومی و همچنین ناکامی نیروهای سیاسی در زمینه اداره مرحله پس از انقلاب تأکید دارد.

۴- این در حالی است که گفتمان شبکه العالم بر برقراری مجدد روابط مصر و ایران بعد از انقلاب، حمایت کشورهای غربی از نظام مبارک، عدم حمایت از آقای احمد شفیق در انتخابات ریاست جمهوری تأکید دارد. با بررسی مجموع گفتمان‌های این شبکه در می‌یابیم سیاست خبری العالم، بر حمایت از انقلاب و انقلابیون، نشان دادن حمایت مردم از جریان‌های اسلامگرا، حمایت از برقراری مجدد روابط میان ایران و مصر و امکان ایجاد محور ایران و مصر در منطقه مبتنی بوده است.

## پی‌نوشت

۱. مقاله مستخرج از رساله دکتری، با عنوان: نقش زبان تصویر در انقلاب مصر ۲۰۱۱: مطالعات موردی گزارش‌های خبری تلویزیون‌های ( الجزیره، العربیه، بی بی سی عربی و العالم) (۲۰۱۲/۶/۲۴-۲۰۱۱/۱/۲۵)، دانشگاه تربیت مدرس.

## کتاب‌نامه

استریت، جان (۱۳۸۴)، رسانه‌های فراگیر؛ سیاست و دموکراسی، ترجمه: حبیب الله فقهی نژاد، مؤسسه انتشاراتی روزنامه ایران، تهران.

بشیر، حسن (۱۳۸۵)، تحلیل گفتمان: دریچه‌ای برای تحلیل ناگفته‌ها، تهران: مرکز تحقیقات دانشگاه امام صادق (ع).

بشیر، حسن (۱۳۹۰)، رسانه‌های بیگانه: قرائتی با تحلیل گفتمان. تهران: انتشارات سیمای شرق.

پیرنجم‌الدین، حسین و مرندی، سیدمحمد (۱۳۸۹)، «گفتمان شرق‌شناسانه در بازنمایی‌های رسانه‌ای غرب از ایران»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره سوم، شماره ۲، صص ۱۰۰-۸۳.

۷۶ تحلیل گفتمان گزارش‌های شبکه‌های تلویزیونی الجزیره، العربیه، ...

- سروی زرگر، محمد (۱۳۹۰)، «نشانه‌شناسی بازنمایی خانواده در آگهی‌های بازرگانی تلویزیون»، پژوهش‌های ارتباطی، سال هجدهم، شماره ۳، صص ۶۲-۳۳.
- سورین، ورنر و جیمز تانکارد (۱۳۸۶)، نظریه‌های ارتباطات، ترجمه: علیرضا دهقان، چاپ سوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- شکرخواه، یونس (۱۳۸۱)، خبر، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- فرقانی محمد مهدی و احمدی، علی (۱۳۹۰)، تصویر سازی فعالیت‌های هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران در شبکه‌های تلویزیونی بین المللی، پژوهش‌های ارتباطی، سال هجدهم، شماره ۳، صفحات ۶۳-۹۱.
- فرکلاف، نورمن (۱۳۸۷)، تحلیل انتقادی گفتمان، (گروه مترجمان)، تهران: مرکز مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- مهدیزاده، سیدمحمد (۱۳۸۹)، رسانه و بازنمایی، تهران، دفتر و مطالعات توسعه رسانه‌ها.
- مهدیزاده، سیدمحمد (۱۳۹۱)، نظریه‌های رسانه؛ اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی، تهران، چاپ دوم، همشهری.
- میرفخرایی، تزا (۱۳۸۳). فرآیند تحلیل گفتمان، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.

Edy, J. A. &Meirick, P.C.(2007). "Wanted, dead or alive: Media frames, frame adoption, and support for the war in Afghanistan". *Journal of communication*, 57: 119-141.

Van Grop, B, (2007). "The Constructionist Approach to framing: Brining the Culture back". *Journal of communication*, 57 (1): 60-78.